

**Комунальний вищий навчальний заклад
«ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**
21050 м.Вінниця, вул.Грушевського,13, тел./факс 67-08-85,
E-mail: bil@mail.vinnica.ua

Лабораторія соціальної освіти

тел. 67-08-89

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Кузьменко Ю.В.,

доцент кафедри психолого-педагогічної
освіти та соціальних наук,
кандидат психологічних наук,
завідувач лабораторії соціальної освіти

Сучасна школа – це якісно нова освітня інституція, покликана розвивати особистість дитини на основі виявлення її задатків, можливостей, здібностей, формувати ключові життєві компетентності, виховувати національно свідому, вільну, демократичну особистість.

Донедавна в загальноосвітніх навчальних закладах функції соціального педагога певною мірою виконували заступники директорів з навчально-виховної та виховної роботи, класні керівники, вихователі груп продовженого дня, педагоги-організатори.

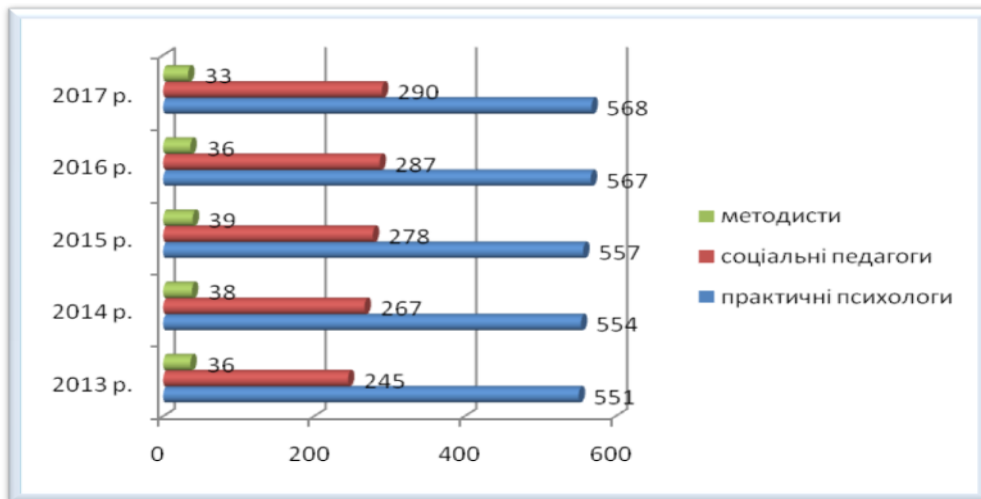
Якщо практичні психологи за роки існування служби вже накопичили певний досвід, то соціальні педагоги відчувають нагальну потребу в окресленні своїх функцій та змісту роботи, у навчально-методичному забезпеченні своєї діяльності в закладі освіти.

Розв'язання цієї проблеми потребує підготовки соціального педагога, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про особистісне і професійне зростання, вміє сприйняти і використати на практиці нові педагогічні ідеї. Цей процес починається із молодого спеціаліста.

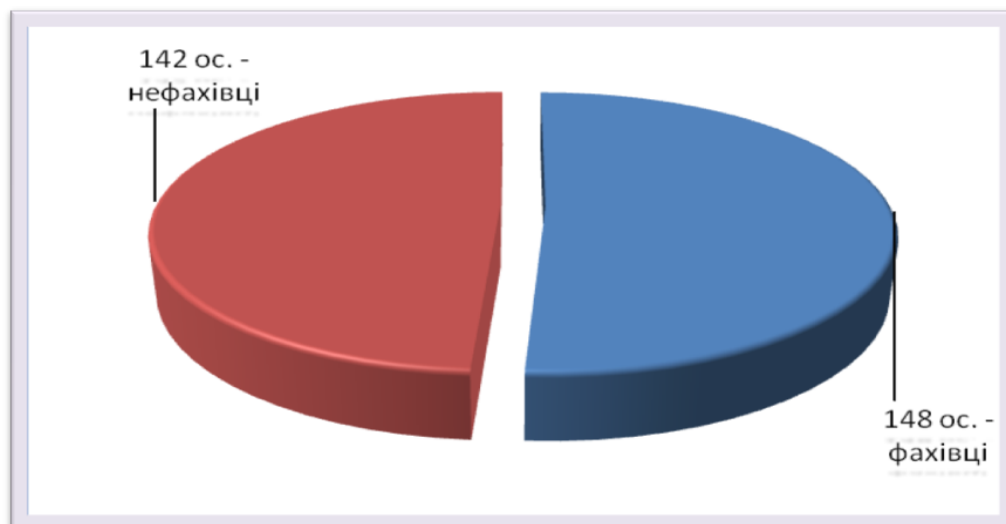
Специфічною особливістю процесів підвищення кваліфікації соціальних педагогів, які працюють в системі освіти, є їх порівняно невелика чисельність (у межах району, міста), що спричиняє проблему формування груп за категорійністю, відповідним стажем на займаній посаді, а основне – наявністю відповідної фахової освіти, що унеможлиблює формування спеціалізованої тематики. Але формування контингенту слухачів за різними категоріями теж себе виправдав. Адже молодий спеціаліст – це вчорашній випускник ВНЗ, в якого ґрунтовна теоретична підготовка, однак відсутній практичний досвід і в роботі з учнями, і в налагодженні контактів з батьківським та вчительським колективами.

Окрім того, випускники ВНЗ приходять до загальноосвітнього навчального закладу з різними можливостями, знаннями, задатками, з різним рівнем підготовки до роботи. Таким чином молоді педагоги мають можливість перейняти досвід досвідчених колег.

Прослідковується така динаміка чисельності фахівців психологічної служби системи освіти області у 2013-2017 роках.

Освітній рівень: 148 соціальних педагогів мають відповідну фахову освіту, 142 – не мають відповідної фахової освіти.

В цілому відсоток забезпечення соціальними педагогами по області становить 40,5% від нормативної потреби.

Підвищення кваліфікації соціальних педагогів відбувається у різний спосіб: курсова підготовка, робота у міжкурсовий період.

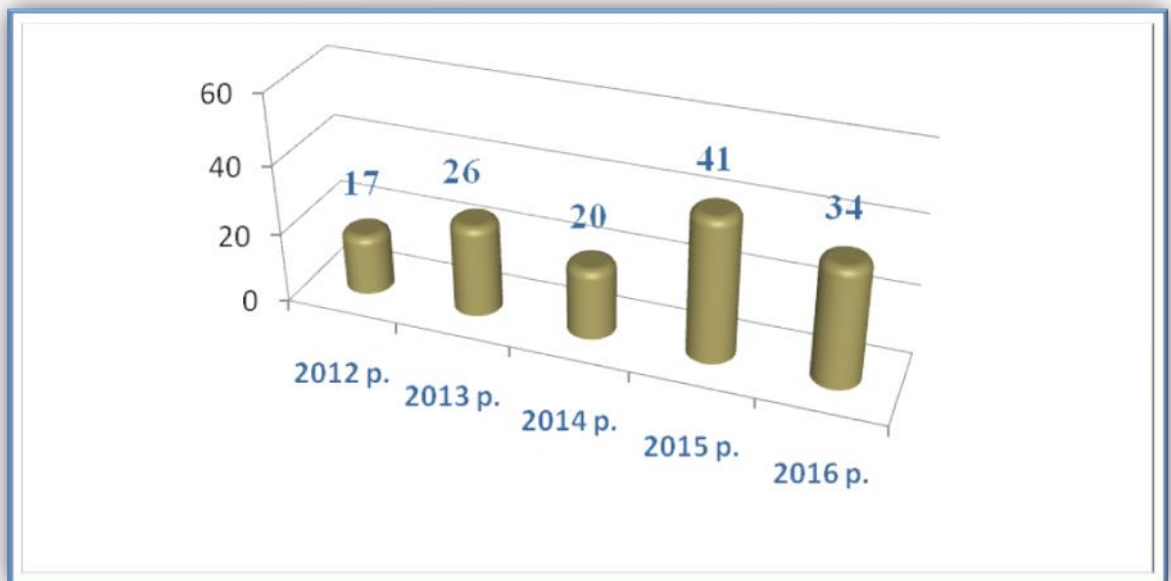
Метою підвищення кваліфікації є:

- поглиблення професійних знань і вмінь соціального педагога;
- підвищення його педагогічної майстерності;
- підготовка з проблем теорії і практики соціального виховання, психодіагностики, корекції, превентивного виховання учнів, просвітницько-консультативної роботи з батьками та вчителями;
- приведення професійної компетентності соціального педагога у відповідність із визначеними завданнями освіти і виховання;
- підвищення інтелектуального і загальнокультурного рівня соціального педагога.

Курсами підвищення кваліфікації охоплено:

- у 2012 р. – 17 ос.;
- у 2013 р. – 26 ос.;
- у 2014 р. – 20 ос.;
- у 2015 р. – 41 ос.;
- у 2016 р. – 34 ос.

**Кількість соціальних педагогів, які підвищили кваліфікацію
у 2012-2016 р.р.**

У 2017 році підвищили кваліфікацію 19 соціальних педагогів та до кінця року планується охопити навчанням ще 20 осіб.

При кафедрі психолого-педагогічної освіти та соціальних наук створена лабораторія соціальної освіти. В рамках цієї лабораторії діє дворічна (2016-2017 р.р.) компенсаційна спеціалізована школа освітян для соціальних педагогів з проблеми «Сімейне виховання. Робота соціального педагога з сім'єю».

В роботі школи підвищують кваліфікацію 16 соціальних педагогів загальноосвітніх навчальних закладів області. У 2016 році відбулися три заняття першого року навчання за участю провідних спеціалістів Навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти Вінницької області, Вінницької обласної психоневрологічної лікарні імені академіка О.І. Ющенка, Вінницького

осередку кризової психологічної служби Центру юридичної, психологічної підтримки учасників АТО та їхніх сімей.

В межах цієї школи були висвітлені такі питання:

- нормативно-правові засади діяльності соціального педагога;
- основні принципи ведення робочої документації соціальних педагогів;
- роль сім'ї в становленні особистості;
- психологічна допомога дітям і сім'ям, які постраждали внаслідок військового конфлікту;
- психосоціальна допомога підліткам із суїцидальною поведінкою.

У 2017 році компенсаційна спеціалізована школа для соціальних педагогів продовжила роботу з проблеми «Психосоціальна допомога дітям, які переживають насильство в сім'ї».

У рамках заходу були розглянуті питання:

- насильство в сім'ї, жертва насильства в сім'ї;
- ознаки, що притаманні дітям, які потерпають від насильства і на які необхідно звертати увагу;
- надання соціальної допомоги дітям, які опинилися в складних життєвих обставинах;
- робота Національної дитячої «гарячої» лінії.

Учасники школи працювали в групах за темами:

- причини насильства над дітьми;
- види та форми насильства;
- наслідки насильства над дітьми;
- міфи про насильство щодо дітей.

З метою поглиблення професійних знань і вмінь соціального педагога, підвищення його педагогічної майстерності, приведення професійної компетентності соціального педагога у відповідність із визначеними завданнями освіти і виховання для методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів), відповідальних за психологічну службу, лабораторією запропоновано організувати оперативну школу методичного зростання; для творчо-працюючих – школу неперервного науково-методичного зростання та для соціальних педагогів різних категорій – школу інтерактивного навчання.

Ефективність навчання соціальних педагогів повністю залежить від якості його організації, наукового та навчально-методичного забезпечення.

Традиційні, але надійні форми підвищення кваліфікації: семінари-практикуми, педагогічні читання, «круглі столи», майстер-класи, тренінги тощо.

Кожна з цих форм має свої особливості.

Наприклад, **семінарські заняття** проходять у формі “презентацій” – доповідей слухачів курсів із обговоренням запропонованої проблеми. Обов’язковою вимогою до змістового наповнення презентації є розкриття соціальним педагогом усього обсягу та глибини засвоєних знань, відстоювання власної точки зору, формулювання висновків з проведеного дослідження.

Людина засвоює інформацію краще, якщо навчання проходить інтерактивно, тобто коли вона має можливість одночасно з одержанням інформації обговорювати незрозумілі моменти, задавати запитання, відразу закріплювати отримані знання, формувати навички поведінки. Інтерактивні технології формують комунікативні компетенції, забезпечують встановлення емоційних контактів між педагогами.

У результаті організації діяльності із застосуванням інтерактивних технологій в учасників розвиваються й ускладнюються психічні процеси – сприйняття, пам’ять, увага, уява тощо, виявляються такі мислительні операції, як аналіз і синтез, абстракція й узагальнення, формуються воля й характер. Тобто, відбувається формування особистісних компетенцій.

Застосовуючи групові форми роботи, можна переконатися, що вони успішно формують професійні компетенції соціального педагога. Працюючи в групах чи парах, учасники самостійно розв’язують доступні для них завдання, стають дослідниками, разом переборюють труднощі на шляху до мети.

Розподіл ролей, слухання, надання допомоги, перевірка розуміння, випробування – всі ці складові групової роботи розвивають навички позитивної взаємодії, які допомагають у спілкуванні, викликають довіру, розвивають вміння

вирішувати конфлікти, приймати рішення, тобто формуються комунікативні компетенції.

Ефективним методом групової роботи є **тренінг** – це організаційна інтерактивна форма навчально-виховного процесу, яка спирається на досвід і знання її учасників; запланований процес, призначений поповнити навички та знання учасників і перевірити їхнє ставлення, ідеї, поведінку з метою зміни й оновлення. Тренінгові заняття спрямовані на отримання сформованості навичок і підвищення життєвої компетентності учасників, тобто формування професійних компетенцій.

У ході тренінгового заняття найчастіше використовують методи групової дискусії, міні-лекції, ігрові методи (ситуаційно-рольові, дидактичні, творчі, організаційно-діяльні, імітаційні, ділові).

Дискусія займає провідне місце серед форм роботи, тому що створює оптимальні умови для: розвитку аналітичних та комунікативних навичок, формування здатності до виваженої аргументації; розвитку здатності відстоювати власну думку, критично ставитися до власних і чужих суджень.

Одним із видів дискусії є проведення круглих столів.

Ділова гра — це форма відтворення предметного та соціального змісту життєдіяльності учасника, моделювання тих систем, умов, зв'язків, характерних для цієї діяльності як цілого.

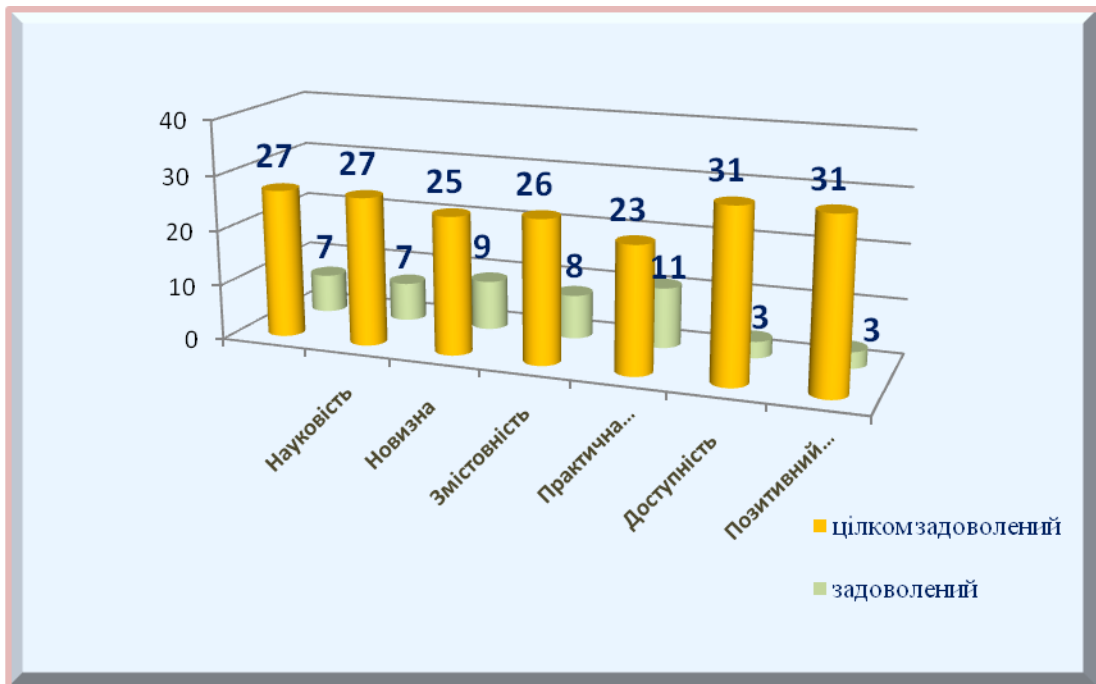
Кожна ділова гра ґрунтується на діалогічних формах взаємодії учасників і призначена для розвитку творчого мислення, оволодіння знаннями, практичними навичками, відпрацювання індивідуального стилю спілкування та поведінки, формування умінь проявляти ініціативу та самостійність у вирішенні нагальної проблеми.

На курсах підвищення кваліфікації соціальних педагогів випускна творча робота замінена на роботу над колективними проектами з обов'язковим виготовленням презентацій проектів та їх захистом. В залежності від тематики над проектом працюють як окремі соціальні педагоги так і група з трьох-п'яти осіб. По завершенні роботи курсів слухачі обмінюються матеріалами проектів та презентаціями. Матеріали можуть бути опрацьовані та використані в подальшій педагогічній діяльності. Робота над проектами не виключає попередньої підготовки матеріалів. Самоосвітня діяльність у міжкурсний період є основою успішної та продуктивної роботи на курсах підвищення кваліфікації.

Важливе місце в цій роботі належить моніторингу рівня організації навчального процесу, викладання тощо, який здійснюється шляхом анкетування слухачів.

За результатами проведеного анкетування слухачів курсів у 2016 році близько 80% оцінили організацію курсів на високому рівні, 20% – на достатньому.

Більшість питань, що турбують слухачів курсів закладено в тематику навчальної програми курсів. Тематика навчальних занять відзначається актуальністю матеріалів, науковістю, новизною, практичною спрямованістю, доступністю тощо.

Позитивні результати та схвальні відгуки з боку слухачів курсів отримали всі викладачі.

Звичайно, таке відстеження результатів рейтингу дає можливість простежити динаміку чи стійкість показників якості викладання на курсах, зробити певні висновки і подальші кроки. Проте, поруч із зовнішньою оцінкою (з боку слухачів) якості викладання відбувається і внутрішня оцінка при взаємовідвідуванні занять колегами академії, що теж вимагає розробки певних показників якості викладання та професійної компетентності викладачів.

Результати діагностування слухачів курсів підвищення кваліфікації визначаються на основі тестового контролю. Тестові завдання з урахуванням тематичної спрямованості курсів розробляються викладачами двох кафедр (кафедри психолого-педагогічної освіти та соціальних наук і кафедри психології).

Результати вихідного діагностування свідчать про позитивні зміни за всіма показниками, що вивчалися. Якість курсового підвищення кваліфікації, що визначається під час курсів, прогнозується і спрямовується у міжкурсовий період.

Навчальний процес підвищення кваліфікації соціальних педагогів у 2017 році здійснювався 14 працівниками кафедр, що забезпечили 80% виконання навчально-тематичного плану, з яких 1 - професор, 11 – кандидатів наук.

Навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності щодо підвищення кваліфікації слухачів складають навчальні та навчально-тематичні плани, робочі навчальні програми, методичні рекомендації до написання випускних творчих робіт, інструктивно-методичні матеріали. Зокрема, підготовлено інформаційно-методичні рекомендації «Нормативно-правове забезпечення діяльності соціального педагога у 2016-2017 н.р.», навчально-методичний посібник «Професійна діяльність соціального педагога».

Важливим питанням для лабораторії є вивчення передового педагогічного досвіду кращих соціальних педагогів області. Такий досвід рекомендовано міським методичним кабінетом м. Вінниці та розпочато його вивчення. Автор досвіду – соціальний педагог загальноосвітньої школи I-III ступенів №26 Вінницької міської ради Тищенко Олена Миколаївна. Тема досвіду: «Відновні практики як інструмент для побудови безпечного шкільного середовища».

Зазначений підхід забезпечить соціально-психологічну адаптованість, творчу самореалізацію, професійне зростання соціального педагога та гармонізацію соціально-психологічного клімату педагогічного колективу навчального закладу.